

Publiek Belang

Het thema van de jaarvergadering van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde van december 2005 was: Media en Economie. Volgens sommige aanwezigen had dit thema ook niet misstaan op één van de voorgaande veertig bijeenkomsten en daarmee was de toon gezet. In ons verzuilde omroepbestel hebben de relikwieën van de Nederlandse samenleving zich weten te nestelen in een wirwar van politiek, religie, en wat we voorlopig maar even media noemen. Alsook de economie hieraan gekoppeld wordt, zoals op de jaarvergadering van de KVS, staat dit garant voor een kakofonie van geluiden en meningen. Waarvan acte.

De onzichtbare hand in de discussie (of was het toch de tijdgeest?) heette in dit geval 'publiek belang'. Zoals terecht door preadviseurs en deelnemers naar voren werd gebracht kan een discussie over media en economie niet zonder een discussie over het publieke belang van de media. Dat 'publiek belang' door de vertegenwoordiger van Business News Radio werd vertaald als het 'belang van het (luister) publiek' is slechts een indicatie van de belangen die op het spel staan aan de vooravond van de digitale revolutie in medialand.

Tijdens de discussie gaf Rick van der Ploeg een doorkijkje naar de toekomst van de media, waarin niet een programmamaker, -coördinator, of -inspecteur bepaalt wat de kijker op tv te zien krijgt. In de toekomst 'googlede' de kijker zich een weg door het digitale 'world wide mediaweb' en selecteert naar eigen behoefte. 'U vraagt en wij draaien' krijgt hiermee een vernieuwde betekenis en vraag, aanbod, subsidiestromen en regulering komen in een ander licht te staan. Om nog maar niet te spreken over: publiek belang.

In het WRR-rapport *Het borgen van publiek belang* (WRR, 2000), stelt de raad dat de overheid een actieve regie moet voeren voor het borgen van het publiek belang. Dit is enigszins een definitiekwestie, met name als publiek belang wordt gedefinieerd als een 'maatschappelijk belang waarvoor de overheid de eindverantwoordelijkheid heeft aanvaard', zoals de raad dat doet. Het wordt dan vanzelfsprekend dat de overheid, als eindverantwoordelijke, een actieve regie voert bij het borgen van publiek belang.

De vraag blijft of er in de media ook een maatschappelijk belang is waarvoor de overheid een eindverantwoordelijkheid heeft of zou moeten aanvaarden. Tijdens de KVS-jaarvergadering waren de meningen, gebaseerd op overheidsbemoeiing met de worstelende media, verdeeld. De deelnemers gingen uiteen als voorstanders van de overheid als regisseur (het BBC-model) én als voorstanders van volledig vrije mededingen (de overheid heeft niets te zoeken op deze markt). Maar de vraag wat het publiek belang is, bleef hiermee onbeantwoord.

Als het Nederlandse omroepbestel het visioen van Van der Ploeg zal verwezenlijken, en Google TV of welke andere browser dan ook, in de tv-behoefte gaat voorzien, dan volgt het bestel de trend die al lange tijd waarneembaar is in de markt voor MP3-muziek, of in het aanbod van online wetenschappelijke artikelen. Het digitaliseren van mediacontent maakt het mogelijk om uw favoriete muziekstuk van Mozart, Miles of Madonna afzonderlijk aan te schaffen en alle overige stukken te laten

voor wat ze zijn: niet gewenst. Evenzo worstelen uitgevers van wetenschappelijke tijdschriften en universitaire bibliotheken al jaren met de vraag of het papieren tijdschrift nu eindelijk kan verdwijnen. Het Nederlandse omroepbestel is mondjesmaat het internet aan het ontdekken terwijl de kijker allang heeft ontdekt dat de vergaderingen van de Tweede Kamer *live* zijn te volgen van achter de pc. Dan is het een kleine stap naar Google TV.

Maar veel belangrijker dan de constatering dat de mogelijkheden van de techniek de organisatie van ons omroepbestel omver zal werpen, is de constatering dat de consument wordt bevrijd van de dwang van het aanbod. Als er al een maatschappelijk belang is waarvoor de overheid de eindverantwoordelijkheid wil aanvaarden, dan lijkt het verhogen van de consumentenvrijheid er zeker toe te behoren. Als we het publiek belang weer terug willen brengen in een discussie over media en economie, dan is de vraag wie het publiek belang behartigt (de rol van de overheid) van even groot belang als *wat* er behartigd wordt.

Tegelijkertijd roepen de tendensen van een 'google-isering' van de samenleving angstbeelden op van een culturele en maatschappelijke vervlakking. De angst is hierin gelegen dat innovaties, avant-garde of anarchistisch, achterwege worden gelaten. Zoals deelnemers aan de KVS-vergadering verzuchtten: "Wie zal er nog een mooie kunstdocumentaire maken?" Dat is nog maar de vraag. Door de consumenten, als individuen of als clubs, het aanbod te laten sturen kan meer variatie tot stand komen dan nu het geval is. Niet het aanbod creëert zijn eigen vraag maar de vraag creëert zijn eigen aanbod. Het valt te bezien of het zo werkt.

Tot slot. Als de nieuwe hoofdredacteur van ons negentig jaar oude, *papieren* ESB breken er spannende tijden aan, het bovenstaande indachtig. Met u verheug ik mij erop wat ons te wachten staat. ■

Albert Jolink, hoofdredacteur

a.jolink@sdu.nl

Literatuur

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2000) *Het borgen van publiek belang*, Rapport aan de regering nr. 56: Den Haag.

